



MASIVUL CÂRNIC

PRECEDENT LEGAL (ÎN APĂRAREA ROȘIEI MONTANE)

PREVEDERI FAVORABILE ACCESULUI LA JUSTIȚIE A ORGANIZAȚIILOR DE MEDIU DIN ROMÂNIA ÎN MATERIE DE LITIGII DE MEDIU ȘI PROTECȚIA PATRIMONIULUI CULTURAL

- Instrumente legale folosite de ASOCIAȚIA AURARILOR ALBURNUS MAIOR în promovarea și susținerea litigiilor în instanță
- Legea nr. 265/2006 pentru aprobarea O.U.G. nr.195/2005 privind protecția mediului, prin art. 20, pct. 6, instituie o prezumție a existenței calității procesuale active a organizațiilor neguvernamentale care promovează protecția mediului în litigii privind protecția mediului.
- **“Art. 5. - Statul recunoaște oricărei persoane dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, garantând în acest scop:**
- a) **accesul la informația privind mediul**, cu respectarea condițiilor de confidențialitate prevăzute de legislația în vigoare;
- b) **asocierea în organizații pentru protecția mediului;**
- c) **consultarea în procesul de luare a deciziilor privind dezvoltarea politicii și legislației de mediu, emiterea actelor de reglementare în domeniu, elaborarea planurilor și programelor;**
- d) **dreptul de a se adresa, direct sau prin intermediul organizațiilor pentru protecția mediului, autorităților administrative și/sau judecătorești, după caz, în probleme de mediu;**
- e) **dreptul la despăgubire pentru prejudiciul suferit.**

- Art. 20. - (1) Autoritatea competentă pentru protecția mediului, împreună cu celelalte autorități ale administrației publice centrale și locale, după caz, asigură informarea, participarea publicului la deciziile privind activități specifice și accesul la justiție, în conformitate cu prevederile Convenției privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998, ratificată prin Legea nr. 86/2000.
- (6) Organizațiile neguvernamentale care promovează protecția mediului au drept la acțiune în justiție în probleme de mediu.

- Potrivit Legii 86/2000 pentru ratificarea Convenției de la Aarhus privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu, Art. 2, pct. 4, *organizațiile neguvernamentale care promovează protecția mediului și îndeplinesc cerințele legii naționale sunt considerate ca având un interes suficient privind deciziile de mediu, interes ce nu poate fi atins pe deplin decât prin exercitarea tuturor drepturilor procesuale conferite prin Convenție, inclusiv prin acela de acces la justiție în probleme de mediu*

Moștenirea culturală – parte integrantă a mediului înconjurător – apărarea moștenirii culturale și a patrimoniului prin mijloacele de dreptul mediului

- Potrivit anexei 1 din Legea 137/1995 a protecției mediului, prin mediu se înțelege *ansamblul de condiții și elemente ale Terrei : aerul, apa, solul, subsolul, aspectele caracteristice ale peisajului , toate straturile atmosferice, toate materiile organice și anorganice, precum și ființele vii, sistemele naturale în interacțiune cuprinzând elementele enumerate anterior, inclusiv valorile materiale și spirituale, calitatea vieții și condițiile care pot influența bunăstarea și sănătatea omului”*.

- Definiția mediului este reluată și în dispozițiile art. 2 pct. 41 din OUG nr. 195/2005 privind protecția mediului care abrogă dispozițiile Legii 137/1995
- Art. 1 alin. 1 din L.554/2004 *Orice persoana care se considera vătămata într-un drept al sau ori într-un interes legitim, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente, pentru anularea actului, recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim și repararea pagubei ce i-a fost cauzată. Interesul legitim poate fi atât privat, cât și public și prevederile*
- art. 8 alin. 11 din L.554/2004, cu modificările ulterioare, vizează dreptul la acțiune a organizațiilor neguvernamentale ale căror acte constitutive promovează protejarea dreptului la viață, sănătate, natură curată, care este și un drept aparținând fiecărei persoane, fiind în același timp și un interes privat.

Actele normative invocate recunosc expres organizațiilor neguvernamentale posibilitatea acestora de a acționa în justiție recunoscând **dreptul la acțiune** în probleme ce vizează protecția mediului, deci și a patrimoniului cultural.

OBSTACOLE EVENTUALE ȘI RELATIVE ÎN LIBERUL ACCES LA JUSTIȚIE

Față de aceste prevederi, fără îndoiala favorabile publicului din punct de vedere procedural, trebuie spus ca exista si obstacole dar care nu sunt de neînlaturat în realizarea unui eficient și cât mai liber acces la justiție, și putem menționa:

- acoperirea onorariului de avocat. Acest impediment este mai degrabă de ordin pur teoretic, deoarece persoanele fizice sau ONG-urile se pot apăra singure în astfel de cazuri (asistența legală nefiind obligatorie potrivit legii procedurale civile), fie pot apela la serviciile unor ONG-uri care beneficiază de serviciile unor juriști specializați pe astfel de probleme, fie, dacă se găsesc într-o situație materială precară, se pot adresa Baroului de avocați pentru desemnarea unui avocat care să le apere interesele. Considerăm că în majoritatea cazurilor, mai ales că se urmărește protejarea unui interes public: protecția mediului, nici onorariile percepute de avocații alesi nu se vor ridica la un nivel care să împiedice accesul la justiție. Rămâne însă problema dacă aceștia sunt atrași către astfel de spețe, astfel încât să depună toate diligențele necesare unor asemenea cauze;
- acoperirea cheltuielilor de judecată ale celeilalte părți în cazul în care procesul este pierdut de reclamant. Cum însă calitatea de pârât aparține unei autorități publice care va fi reprezentată prin consilierii săi juridici, nu se pune problema onorariilor de avocat, însă pot apărea alte cheltuieli ce trebuie acoperite;

- lipsa de experți competenți în probleme de mediu de pe listele instanțelor de judecată, atestați de Ministerul de Justiție cât și de cel al Mediului și care să cunoască legislația aplicabilă speței;
- acoperirea onorariului stabilit de instanță pentru expert, care se ridică în prezent la circa 5-10 milioane lei pentru expertiza, putând fi și mai mare, în funcție de obiectivele stabilite și gradul de dificultate) și se achită de cel care o solicită, de obicei de către reclamant;

Însă, deși din punct de vedere al normelor în vigoare, accesul virtual la justiție se poate realiza fără impedimente deosebite, accesul efectiv se lovește de 2 mari inconveniente.

Acestea sunt:

- lipsa de activism social in probleme legate de mediu, atât la nivelul individului sau grupului, cat si al ONG-urilor, astfel ca numărul spetelor “de mediu” sunt foarte reduse, comparativ cu cel din țări în care legislația este mult mai restrictivă;
- lipsa de pregătire adecvata a magistraților în domeniul conținutului, conceptelor și principiilor fundamentale ale legislației protecției mediului

- Este așadar nevoie de o “cultura” a cazurilor de mediu, de precedente, de o experiență dobândită în acest domeniu de instanțele de judecată, de reprezentării publicului și de către autorități pentru a putea spune că accesul la justiție este și unul efectiv!
- Rămâne deschisă însă oricui posibilitatea de a face sesizări autorităților administrative competente, precum Agențiile de Protecția Mediului sau Garda de Mediu în legătura cu încălcările legislației de mediu pe care le cunoaște, sau chiar a poliției și a procuraturii dacă fapta sesizată intră sub incidența legii penale române.

CÂRNIC- ISTORIA UNUI PRECEDENT



- Patrimoniul arheologic de la Roșia Montana, cu precădere vestigiile arheologice găzduite de Masivul Cărnic reprezintă un patrimoniu cultural de interes național, atributul protejării și valorificării sale aparținând Statului Roman, în speță reprezentat de Ministerul Culturii și Cultelor.
- cercetările arheologice desfășurate MASIVUL CARNIC sunt parte integrantă a programului Național Alburnus Maior care a fost clasificat ca fiind **PROIECT CULTURAL NAȚIONAL DE INTERES MAJOR**
- Simultan cu activitatea de cercetare arheologică în Masivul Carnic se desfășura în cursul anului 2003 o brutală activitate de exploatare minieră aceste lucrări au fost oprite între timp în considerarea încălcării dispozițiilor privind protecția mediului.
- În 13 august 2003, domnul Petru Lificiu, secretar de stat pentru protecția mediului în cadrul Ministerului Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului, răspundea într-o adresă oficială în anul Asociației “autoritățile publice pentru protecția mediului nu au emis acte de reglementare a activităților de exploatare a rezervelor de resurse minerale din cariera Cărnic Napoleon
- *‘Oricum galeriile acestea au fost descoperite acum mulți ani și nimănui nu i-a pasat de ele. Nu aparțin nimănui și nu le cere nimeni’*. Valentin Rus director Roșia Min din ziarul Cotidianul din 4 septembrie 2003

- Cu privire la importanța protejării acestor descoperiri arheologice, ICOMOS, organizație internațională afiliată UNESCO cu rol consultativ ce activează pentru conservarea monumentelor istorice și a siturilor arheologice, prin cele 2 Rezoluții succesive, (5 decembrie 2002 și 29-31 octombrie 2003), le declara de interes european și chiar mondial, datorită unicității lor, și reiterează necesitatea intervenției autorităților naționale în vederea asigurării conservării acestui sit.

DEMERSURILE ADMINISTRATIVE ALE ASOCIAȚIEI AURARILOR ALBURNUS MAIOR

- 11 august 2003 – Prima cerere întemeiata pe dispozițiile Legii 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public adresata Direcției de Cultura Culte și Patrimoniu Cultural Național – informații cu privire la declanșarea din oficiu procedura de clasare a monumentelor aflate în proprietatea statului Masivul Orlea, Masivul Cărnic(Cirnic) și Mausoleumul descoperit în zona cunoscuta sub numele de Hop- Gauri în 2002
- 22 septembrie 2003 – cerere acces la informații Garda de mediu, comunicarea procesului verbal de a persoanei responsabile ale activității de exploatare miniera în masivul Cărnic din perimetrul Roșia Montana

- 1 octombrie 2003 – acțiune în asigurarea dovezilor Judecătoria Câmpeni împotriva Minvest Deva, filiala Roșia Min, prin care Asociația Aurarilor Alburnus Maior tindea la dovedirea acțiunilor de exploatare intensă în Masiv, asupra acestuia intervenindu-se zilnic în acea perioadă în mod brutal prin lucrări de derocare, explozii
- 21 noiembrie 2003 – petiție Autoritatea Națională de control obiect încetarea oricăror activități miniere, așa cum sunt ele definite de Legea minelor 85/2003 și care se desfășoară în perimetrul Cârnic Napoleon, și întreg perimetrul masivului Cârnic, Roșia Montană, județul Alba, activități care se desfășoară ilegal, fără acord/autorizație de mediu, luarea măsurilor/sanctiunilor administrative cuvenite, comunicarea către Asociația Alburnus Maior a măsurii administrative luate
- 18 noiembrie 2003 – petiție Garda de Mediu obiect încetarea oricăror activități miniere care se desfășoară în perimetrul Cârnic Napoleon, Roșia Montană, județul Alba, activități care se desfășoară ilegal, fără acord de mediu dispunând totodată sancțiunile administrative cuvenite, comunicarea pe seama Asociației a măsurii administrative luate

- 26 noiembrie 2003 – petiție Ministerul Culturii și Cultelor, obiect: luarea măsurilor în vederea încetării imediate a oricăror activități de minerit care se desfășoară în Masivul Cârnic, luarea celor mai adecvate și efective măsuri cu putință a conservării și/sau prezervării al acestui sit, efectuarea unei evaluări obiective și independente care urmează să stabilească semnificația și importanța descoperirilor arheologice
- 9 decembrie 2003 – stabilirea unei coaliții cu alte organizații neguvernamentale Asociația Aurarilor Alburnus Maior, Fundația Centrul de Resurse Juridice Organizația ne-guvernamentală Mare Nostrum Asociația Română de Drept al Mediului semnarea unei petiții comune cu solicitarea declarării ca **sit arheologic de interes național masivul Cârnic, situat în comuna Roșia Montană, județul Alba**, în interiorul căruia au fost descoperite recent unele dintre cele mai bine conservate galerii pre-romane și romane la nivel european și poate mondial. Astfel s-ar da eficiența atât principiului precauției în luarea deciziilor cât și principiului privind utilizarea durabilă a resurselor naturale, principiile prevăzute de Legea protecției mediului nr. 137/1995, cu modificările ulterioare.
- 19 decembrie 2003 – cerere acces la informații Agenția Națională de Resurse Minerale
- 22 decembrie chemare în judecată a Agenției Naționale pentru Resurse Minerale în vederea comunicării pe seama asociației a **licenței de concesiune pentru exploatare** prevăzută în anexa Hotărârii nr. 458/1999 și respectiv **protocolul de transfer al licenței** în baza O. 310/9.10.00 care transferă licența de concesiune de la Minvest Deva S.A. la S.C. Roșia Montană Gold Corporation S.A. și prin care se arată că Compania Minvest S.A. rămâne companie afiliată, conform condițiilor din licență
- 8 ianuarie 2004 cerere acces la informații Ministerul Culturii pentru comunicarea avizului Comisiei Naționale de Arheologie și care privește descoperirile arheologice din Masivul Cârnic, Roșia Montană, județul Alba
- Ianuarie 2004 chemare în judecată a Ministerului Culturii și Cultelor în vederea anulării certificatului de descarcare de sarcină arheologică eliberat

- 19 decembrie 2003 – cerere acces la informații Agenția Națională de Resurse Minerale
- 22 decembrie chemare în judecată a Agenției Naționale pentru resurse minerale în vederea comunicării pe seama asociației a **licenței de concesiune pentru exploatare** prevăzută în anexa Hotărârii nr. 458/1999 și respectiv **protocolul de transfer al licenței** în baza O. 310/9.10.00 care transferă licența de concesiune de la Minvest Deva S.A. la S.C.Roșia Montană Gold Corporation S.A. și prin care se arată că Compania Minvest S.A. rămâne companie afiliată, conform condițiilor din licență
- 8 ianuarie 2004 cerere acces la informații Ministerul Culturii pentru comunicarea avizului Comisiei Naționale de Arheologie și care privește descoperirile arheologice din Masivul Cârnic, Roșia Montană, județul Alba
- Ianuarie 2004 chemarea în judecată a Ministerului Culturii și Cultelor în vederea anulării certificatului de descărcare de sarcină arheologică eliberat

APELUL LA INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI - PROTECȚIE EFECTIVĂ

- **Obiectul acțiunii in contencios administrativ: nelegalitatea și inoportunitatea certificatului de descărcare de sarcină arheologică**
- **Certificatul de descărcare de sarcină arheologică pentru Masivul Cârnic este inoportun**, în sensul de a nu fi conform cu interesul public ocrotit de lege, respectiv cu scopul legii
 - Legea 5/2000 pt aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național Secțiunea a III-a - zone protejate,
 - Legea 451 /2002 pt. ratificarea Convenției europene a peisajului, adoptata la Florența la 20 octombrie 2000,
 - Legea 422/2001 privind protecția monumentelor istorice,
 - Decretul Nr. 187/1990 de ratificare a Convenției privind Patrimoniul Universal, Cultural si Natural, adoptată de către UNESCO la 16 noiembrie 1972,
 - Legea 150/24 iulie 1997 privind ratificarea Convenției europene pentru protecția patrimoniului arheologic (revăzută) adoptată la La Valetta la 16 ianuarie 1992

TEHNICI FOLOSITE ÎN INSTANȚĂ DE CĂTRE ASOCIAȚIA ALBURNUS MAIOR

- formularea acțiunilor în contencios administrativ în vederea anularii actului nelegal cu un accent asupra motivelor de oportunitate care au stat la baza deciziei administrative atacate
- problema oportunității actului administrativ ca dezbateră în fața unei instanțe judecătorești abordată de către Asociația Aurarilor Alburnus Maior, discuții pe marginea competenței de cenzură instanțelor judecătorești în analiza motivelor de oportunitate având în vedere principiul separației puterilor în stat și limitele puterii discreționare de apreciere a autorităților administrative

- introducerea în paralel a cererilor de ordonanță președinteală în vederea suspendării actului administrativ atacat și care a avut drept consecință crearea unui dosar distinct și judecarea în regim de urgență, fără citarea părților
- Ulterior, după modificarea Legii contenciosului administrativ tehnica ordonanței președinteale a fost înlocuită cu folosirea dispozițiilor art. 14 din Legea 554 din 2004 care permit formularea cererilor de suspendare a actelor administrative simultan cu introducerea plângerii prealabile.

- chemarea în judecata doar a autorității administrative emitente a actului nu și a așa zisului beneficiar al acestuia. În aprecierea Asociației Alburnus Maior, certificatul de descărcare de sarcina arheologica este un act care deopotrivă produce importante și imprevizibile prejudicii unui număr nedeterminat de persoane, dar poate produce unele beneficii de natura economică și limitată în timp unor anumite categorii de persoane, prin urmare certificatul de descărcare de sarcina arheologica **PRODUCE EFECTE ERGA OMNES**

■ PROBELE

- proba cu înscrisuri,

- audierea de martori experți ca specialiști recunoscuți în țară care au depus în calitate de profesioniști aducând argumente în contra oportunității descărcării de sarcină arheologică a Masivului Cârnic

- expertizarea tehnic topografică a suprafeței descărcată de sarcină arheologică raportat la studiile efectuate

- TEHNICI ALE ADVERSARILOR – INVESTITOR-
- Intervenția S.C. RMGC S.A. în toate cauzele inițiate de către Asociația Alburnus Maior
- formularea unor cereri de recuzare a fiecărui judecător și a tuturor judecătorilor Curții de Apel Alba Iulia ca mijloc de intimidare și preconstituire a motivelor de recurs
- ridicarea tuturor excepțiilor de procedură și de fond de la excepția lipsei calității procesuale active, la cea a lipsei interesului, a inadmisibilității acțiunii, a neconstituționalității actelor normative invocate de către asociație
- formularea unor plângeri penale de natura să intimideze reprezentanții Asociației Alburnus Maior, încălcarea dreptului de autor cu privire la folosirea și publicarea raportului arheologilor francezi

- formularea unor plângeri penale de natura să intimideze reprezentanții Asociației Alburnus Maior, încălcarea dreptului de autor cu privire la folosirea și publicarea raportului arheologilor francezi
- atragerea ca intervenienți în cauză a celor două organizații neguvernamentale înființate de către S.C.RMGC S.A. pentru a contrabalansa acțiunile Alburnus Maior

CONSECINȚE ALE APELULUI LA INSTANȚELE DE JUDECATĂ

Dincolo de succesul imediat al acțiunilor promovate de către Asociație și prin care au fost practic atacate în contencios administrativ toate certificatele de descărcare de sarcină arheologică aceste procese:

- au avut valoare de procese test
- au dobândit o valoare prin prisma argumentelor pro- și contra- dezbătute în fața instanțelor judecătorești prin prisma precedentului pe care l-au creat,

- au avut rolul de mobiliza alte organizații neguvernamentale să fie parte la dezbateră judiciară propusa asumându-și astfel un rol activ în procesele noastre,
- au modificat decizia administrativă atât cea normativă cât și cea individuală, Ministerul Culturii și Cultelor a anunțat public că nu mai continuă nici o procedură de descărcare de sarcină arheologică până la obținerea de către S.C. ROȘIA MONTANA GOLD CORPORATION S.A. a acordului de mediu

- Accesul la justiție reprezintă așadar o garanție esențială și poate cea mai însemnată pentru că reprezintă ultimul resort, dar deosebit de important, în realizarea dreptului fundamental la un mediu sănătos, inclusiv în ceea ce privește realizarea celorlalte drepturi-garanții, precum accesul la informație și participarea publicului la luarea deciziei.

- Deși consacrarile sale, cât și a pârghiilor de concretizare a acestuia sunt suficient de bine cristalizate în planul legislației române, există însă o mare deficiență în planul aplicării și cristalizării lor în jurisprudența instanțelor române. Pentru a depăși această situație, este nevoie de un activism social crescut, de conștientizarea publicului, și de instruirea adecvată a magistraților în domeniul dreptului mediului.

■ **“INSTANȚA REȚINE CĂ PROPUNEREA SE BAZEAZĂ MAI MULT PE OPINIA INTIMATULUI (n.r. Paul Damian) NEEXISTAND CONICIDENTA DE OPINII CU ALE ARHEOLOGILOR FRANCEZI”**

■ **Instanța mai arată că „ ACESTA (n.r. Paul Damian) ARE DREPTUL LA OPINIE, CHIAR DACA ACEASTA ESTE FORMULATA CU REA CREDINTA SI CHIAR DACA PRIN ACEASTA SE SPRIJINA IN MOD DIRECT SAU INDIRECT INTERESELE ECONOMICE ALE UNEI CORPORATII INTERNATIONALE...REAU A CREDINTA A ACESTEI PERSOANE SAU EVENTUAL NEPRICEPEREA ACESTEIA AR FI TREBUIT SA FIE ANALIZATA DE COMISIA NATIONALA DE ARHEOLOGIE”** sentință penală nr.1661 din 12 iulie 2006 pronunțată de Judecătoria sectorului 1 București

- “nu poate fi primită excepția invocată de pârât privind lipsa de legitimare procesuală activă ori lipsa de interes legitim a reclamantei, conduita și acțiunea reclamantei fundamentându-se pe dispozițiile actelor normative arătate, care permit oricărei persoane, inclusiv unei asociații, să demonstreze invaliditatea măsurilor ce nu sunt destinate să protejeze valori de importanță universală” Sentința Curtii de Apel Alba Iulia de anulare a certificatului de descarcare de sarcină arheologică nr. 4